

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Review of the book *Schriften aus dem Nachlass (Gesammelte Werke Bd. 3: Philosophische Anthropologie)* by Max Scheler, 1987

Corbey, R.H.A.

Citation

Corbey, R. H. A. (1989). Review of the book *Schriften aus dem Nachlass (Gesammelte Werke Bd. 3: Philosophische Anthropologie)* by Max Scheler, 1987. *Tijdschrift Voor Filosofie*, 51, 353-354. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/44418>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/44418>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Review of the book *Schriften aus dem Nachlass (Bd. 3*

Corbey, Raymond

Published in:
Tijdschrift voor Filosofie

Publication date:
1989

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Corbey, R. H. A. (1989). Review of the book *Schriften aus dem Nachlass (Bd. 3: Philosophische Anthropologie)*, M. Scheler, 1987, 3416019458. *Tijdschrift voor Filosofie*, 51, 353-354.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Max SCHELER, *Gesammelte Werke*, Bd. 12, *Schriften aus dem Nachlass III: Philosophische Anthropologie*. Ed. M.S. FRINGS. Bonn, Bouvier, 1987, 23,5 × 16, 382 p., DM 124,-.

Eindelijk zijn, zestig jaar na hun ontstaan in de periode 1922-1928, de lang verbeide nagelaten manuscripten van de late Scheler over antropologie verschenen, bestemd voor een standaardwerk dat hij niet meer heeft kunnen voltooien. Ze bieden een diepe inblik in een rijke gedachtenwereld waarvan *Die Stellung des Menschen im Kosmos* (in *G.W.* 9) een (te) korte neerslag is. Er komen in hoofdzaak vijf thema's aan de orde.

Ten eerste zijn er tachtig pagina's met (kritische) historische beschouwingen. Het klassieke, het christelijke en het naturalistische mensbeeld, het laatste vertegenwoordigd door Nietzsche en Freud, komen aan de orde; alle drie worden door Scheler in een aantal opzichten gewaardeerd, maar uiteindelijk afgewezen. Verder is er een aantal beschouwingen over de evolutie van de mens (83-117), die hij — toen niet uitzonderlijk, ook niet in wetenschappelijke kringen — metafysisch-teleologisch interpreteert, in termen van een zich articulerend universeel *Alleben*.

Ten derde zijn er een zestigtal pagina's „Zur Konstitution des Menschen”, waarin duidelijk de positie naar voren komt vanwaar uit hij genoemde traditionele antropologieën afwijst: lichaam en ziel zijn één, en de *Geist* is nooit ofte nimmer tot dit „psychovitale” moment (het *Leben*, een „oercategorie”, 135) herleidbaar. Hij spreekt in dit verband

van „der neue Dualismus“ (143). Deze beschouwingen worden uitgediept (en verhelderd) in een vierde reeks teksten, „Zur Metaphysik des Menschen“ (207-249), die tevens een welkome aanvulling biedt op de reeds in deel 11 van het verzameld werk verschenen nagelaten manuscripten over metafysiek. Op p. 210 een prachtige, geïnspireerde passage die treffend laat zien hoe Scheler sedert ongeveer 1922 het theïsme achter zich gelaten heeft, en nu opteert voor een conceptie waarin de wereldgrond zich in het wereldgebeuren, en vooral in de mens realiseert: „Ich lehne einen Gott ab, der mein Vater sein will...“ (vgl. 331).

Tenslotte zijn er (maar liefst) negentig pagina's over allerlei aspecten van ouder worden en sterven. We weten onder andere uit zijn brieven aan zijn tweede echtgenote hoezeer de depressieve en ziekelijke Scheler gedurende zijn laatste levensjaren bezig was met zijn eigen dood. „Die Geistperson des Menschen... stirbt nicht den Tod des Leibes“ (300), en zelfs de laatste is geen definitief einde, maar een terugvallen in het universele leven.

Dit derde en laatste deel van de *Nachlass* biedt geen ten aanzien van het tot nu toe verschenen werk wezenlijk nieuwe gezichtspunten van Scheler, en dat was ook niet te verwachten, daar we reeds tal van publikaties kennen uit de periode waarin deze manuscripten ontstaan zijn. Wel verschaft het op tal van punten een schat aan extra materiaal. Belangwekkend is bij voorbeeld zijn kritiek op Freuds psychoanalyse (57 e.v.), ook in het kader van de wijsgerige Freud-receptie in het algemeen. Belangrijk zijn verder o.a. zijn beschouwingen over Nietzsche (47 e.v.), over evolutie (83 e.v.), over het erotische in de mens (229 e.v.), en over de verhouding fysis-psyche (133 e.v.). Wat deze laatste betreft overigens heeft Schelers door de levensfilosofie beïnvloede dubbel-aspect leer m.i. actuele betekenis. Op p. 298-300 formuleert hij de kern van zijn antropologie in een notedop.

Scheler onderhield in de jaren '20 intensieve contacten met biologen, psychologen, medici, fysici, oriëntalisten, enz. De grote rol (veel groter dan vóór de ommekeer in zijn denken omstreeks 1922) van het meest uiteenlopend wetenschappelijk materiaal in zijn antropologie valt erg op (zie b.v. 267, 296), zonder dat dit overigens afbreuk doet aan het autonome, wijsgerige karakter van haar benadering (vgl. 21), en maakt eens te meer duidelijk hoezeer de confrontatie van traditionele wijsgerige gezichtspunten met de zich snel ontwikkelende wetenschappen constitutief was voor de gehele filosofische antropologie (vgl. 8 e.v.).

R.H.A. CORBEY